

TÁJÉKOZTATÓ A SZÓTÁR HASZNÁLATÁHOZ

A címszó

Szótárunk címszavai kövér szedéssel, a szócikk többi részétől eltérő betűtípussal vannak nyomtatva. A címszavak alapvetően szóköz nélkül írandó német szóalakok, amelyek szótári alakokként egy-egy szót (lexémát) képviselnek. A német igék szótári alakja pl. a főnévi igenév – igaz, utalások címszavaként egyes rendhagyó igék egyéb alakjai is előfordulnak (pl. **ging** → **gehen**).

Címszóként szóközt csak olyan – többnyire idegen – szókapcsolatok tartalmazhatnak, amelyek elemei a németben külön-külön nem használhatók (pl. **eTabula rasa**). Egyéb esetekben a szóközzel írandó kifejezések – akármilyen szoros fogalmi egységet alkotnak is – az egyik alkotórész szócikkében szókapcsolatként szerepelnek (pl. a 'zongorázik' jelentésű *Klavier spielen* a **sKlavier** szócikkében).

A címszavak között – szürke színnel nyomtatva – olyan írásváltozatok is szerepelnek, amelyek az 1998-as német helyesírási reform óta elavultnak, 2005 után pedig helytelennek számítanak. Ha a régi és új írásmód betűrend szerint ugyanarra a helyre esik, helytakarékossági okokból a régi változat nem külön sorban, hanem az új írású címszó mellé írva szerepel (pl. **rFluss** ← **Fluß**). Az egyéb esetekben a régi írású szó egy utalás címszavaként szerepel, amely az új helyesírási címszó szócikkéhez irányít (pl. **rauh** → **rau**), illetve – az eddig egybe, a jövőben viszont külön írandó szavaknál – annak az összetevő szónak a szócikkéhez, amely alatt a korábbi szó immár szókapcsolatként szerepel (pl. **lahmlegen** → **lahm ... 5. lahm legen**).

Minden szó, amelyben három azonos betű kerül egymás mellé, kötőjellel is írható (pl. **rKaffeersatz** vagy **Kaffe-Ersatz**, **eSchiffahrt** vagy **eSchiff-Fahrt**). Szótárunkban az egyaránt helyes két változat közül magánhangzók esetén mindkettő, mássalhangzóknál pedig mindig csak az egyik, a kötőjel nélküli szerepel.

A helyesírási reform olyan újításokat is bevezetett, amelyek mellett a régi változatok továbbra is helyesnek számítanak. Az ilyen írásváltozatokat természetesen szintén megadtuk, de nem nyomtattuk szürkével, ugyanúgy, ahogy azokat a szavakat sem, amelyeket már a reform előtt többféleképpen lehetett írni (pl. **sPortmonee** → **Portemonnaie**).

A szóhangsúlyt a hangsúlyos szótag magánhangzója elé tett, megemelt pont jelöli (pl. **eMaschine**). Az esetleges egyéb hangsúlyozási változatokat is megadjuk a címszó mellett (pl. **rMotor**, **Motor**).

Azokban a címszavakban, amelyekben az egyébként egy-egy hangot jelölő betűcsoportok (elsősorban az *ie* és az *sch*) több hang kapcsolatát jelölik, függőleges választóvonalat (cezúrát) használunk (pl. **eLinie**, **sHäuschen**).

A német címszavak sorrendje a német lexikográfiai konvenciókhoz igazodik, azaz nem különbözik el az umlautos betűk (*ä, ö, ü*) az umlaut nélküliektől.

Egyes alakok egymás után kétszer vagy többször is szerepelnek címszóként, felső indexszámokkal ellátva (pl. **rMittag¹** és **sMittag²**). Ezek olyan azonos alakú címszavak, amelyek vagy teljesen különböző jelentésűek (azaz homonimák), és ezzel együtt esetleg különböző szófaják is (pl. **rKuli¹ fn** <~s, ~s> *közb* (golyós) toll és **rKuli² fn** <~s, ~s> **1.** [ázsi] hordár, kuli **2.** *átv, pejor* rabszolga, melós; **rGenger¹ fn** <~s, ~s> genfi (férfi) és **Genger² mn** <n. rag.> genfi), vagy egymáshoz közeli, netán azonos jelentésűek, de nyelvtani tulajdonságukat (pl. ragozásukat, nemüket stb.) tekintve eltérnek egymástól (pl. **rBand¹ fn** <~(e)s, ~e> (könyv)kötet, **sBand² fn** <~(e)s, ~er> **1.** szalag, pántlika ... és **sBand³ fn** <~(e)s, ~e> **1. vál átv** kötelék ...; **rSellerie¹**, **Sellerie fn** <~s, ~(s)> zeller és **eSellerie²**, **Sellerie fn** <~, ~-i|en> / *főként A* → **Sellerie¹**).

A címszó helyett a szócikk belsejében hullámvonalat, azaz tildét (~) használunk, az umlautot rajta két ponttal jelölve. A tilde formailag egybeeső, de különböző funkciójú nyelvtani alakok esetében is használatos (pl. **n'ehmen ...; ~ wir den Fall, dass ...**), sőt, az is elég, ha a szócikkben szereplő alak tartalmazza a szótári alak betűképét, amikor is a különbséget (pl. ragot) közvetlenül a tildéhez ragasztjuk (pl. **nett ...; eine ~e Geschichte ...**). Ha a címszó olyan szóalakként fordul elő, amely nem tartalmazza a szótári alak betűképét, a teljes alakot kiírjuk (pl. **m'achen ... mach dir nichts daraus!**). Ha a szótári alak a toldalék előtt megváltozik, nem tildét, hanem kötőjelet használunk (pl. **eFirma** <~, -men>).

Ha a címszó olyan melléknév (vagy sorszámnév), amely csak toldalékolt formában fordulhat elő, a tő után három pontot teszünk (pl. **ober...**, **viert...**). A csak toldalékolt formában előforduló névmásoknak egymás mellett, mindhárom nemben megadjuk a teljes alakját (pl. **j'ener**, **j'ene**, **j'enes**). Ugyanígy járunk el a határozott névelővel is (**der**, **die**, **das**).

Címszóként nem adunk meg képzőket vagy igekötőket, ezek összefoglaló, részletes leírása a *Képzők és igekötők* című fejezetben található. A címszavakként szereplő tövek és e toldalékok segítségével rengeteg olyan szó jelentése is megfejtethető, amelyek nem szerepelnek külön szócikkben. A leggyakoribbakat azért e könnyen elemezhető/összerakható szavak közül is felvettük címszóként (pl. **abbestellen** és **eAbbestellung**).

A kiejtés

A címszavak többsége mellett nem adunk meg kiejtést, mivel abból indulunk ki, hogy az olvasó ismeri a német nyelv betű-hang-megfeleléseinek általános szabályait. A szintén kiejtési adatnak számító szóhangsúlyt persze, mint fentebb utaltunk rá, minden többszótagú címszóhoz megadjuk, és kiejtési információval szolgál az *ie*, *sch* stb. betűkapcsolatokat szétválasztó cezúra is.

Külön, szögletes zárójelben megadott átírás általában csak olyan idegen szavak mellett szerepel, amelyek kiejtése nem felel meg az általános német betű-hang-szabályoknak (pl. **rLaptop** [lEp...]). A hangsúlyt az átírásban nem jelöljük, mivel az a címszóban mindig szerepel. Amikor csak a szó egy részének ejtését adjuk meg, az elhagyott rész helyét kipontozzuk (pl. **eVase** [v...]).

A kiejtés megadásához a nemzetközi fonetikai átírást használjuk:

Magánhangzók:

[a:]	S age
[a]	S and
[H]	engag ieren
[W]	b itter
[#]	w ir
[A:]	H ardware
[{}]	Bl ackbox
[8]	C ountry
[e:]	l egt
[e]	l egit-im
[E:]	l äge
[E]	l eckt
[F]	T eint
[@]	b itte
[i:]	B ibel
[i]	B il-anz
[!]	b itte
[K]	Ak -azle
[o:]	O fen
[o]	O bel-isk
[0]	o ffen
[V]	Balk -on

[L]	M emo-iren
[&:]	Ö fen
[&]	Ö kon-om
[^]	ö ffnen
[B]	Parf -um
[u:]	t un
[u]	T un-esien
[U]	T unnel
[J]	S u-ite
[y:]	L üge
[y]	L yz-eum
[Y]	L ücke
[N]	L ibyen
[%]	n ein
[_]	B aum
[!]	n ein

[t]	T ier
[T]	Th riller
[d]	d ir
[D]	on th e rocks
[s]	l assen
[Z]	l asen
[S]	S chüler
[Z]	J ournalist
[k]	K ern
[g]	g ern
[x]	B ach
[C]	B echer
[j]	B oje
[h]	d ahin
[4]	P feil
[5]	Z eile
[6]	C hip
[3]	J eeep
[!]	m al
[r]	G rund
[m]	k am
[n]	a n
[X]	j ung

Mássalhangzók:

[p]	P ein
[b]	B ein
[f]	f ahren
[v]	w aren
[w]	Wh istler

Diakritikus jelek:

[a:], [o:] stb.	hosszú magánhangzók (<i>Tor</i>)
[H], [V] stb.	nazalizált magánhangzók (<i>Chanson</i>)
[9], [†], [X] stb.	szótagképző mássalhangzók (<i>Handel</i>)

Alaktani adatok

Minden címszó mellett megadjuk szófajának rövidítését. Ezt követően a ragozható címszavak mellett csúcsos zárójelben szerepelnek kulcsalakjai, tőhangzóváltozásai, segédigéi is. Ezekből az adatokból legtöbbször levezethető a szó összes nyelvtani alakja. Ehhez segítséget nyújtanak az alábbi pontokban leírt szabályok és táblázatok is.

Főnevek

Nyelvtani nemük az előttük álló, dőlt *r*, *e* vagy *s* betűből derül ki, melyek a *der*, *die* és *das* névelő utolsó betűjével azonosak. Az ingadozó neműek, ill. a him- és nőnemű személyt egyaránt jelölők előtt mindkét nem betűjelét megadjuk, törtvonallal (virgulával) elválasztva. A személynevek, bizonyos földrajzi nevek, valamint a csak többes számban használható főnevek (jelük: *t sz*) előtt nem adunk meg névelőt (a névelő nélküli földrajzi nevek semlegesneműek).

A főnevek két kulcsalakja az egyes szám birtokos, illetőleg a többes szám alanyesete. Ezekből, valamint a tő hangalakjából kikövetkeztethető a hiányzó öt nyelvtani alak is (a hatodik maga a címszó, amely egyes szám alanyesetben áll).

Kivételt képeznek a melléknévi ragozású főnevek, amelyek kulcsalakjai egybeesnek az ún. gyenge főnevekéivel. Ezért a melléknévi típusnál megadjuk még egy alakot, amely egyértelműen elkülöníti őket a gyengéktől, pl. *r/e* **Angestellte** <~n, ~n, ein ~r v. eine ~>, vagy: *s* **Junge**² <~n, ~n, ein ~s> **1.** [állaté] kölyök, kicsiny (de: *r* **Junge**¹ <~n, ~n/Jungs> ... **1.** fiú, mivel ez gyenge főnév, azaz nem melléknévi ragozású).

A főnevek ragozása

Egyes szám

Ha a birt. eset ~/*s*/*s*/*e*/*s*/*e*s, akkor a tárgyeset ~, a részes eset pedig ~(e)ⁱ;
 ha a birt. eset ~en/*e*n/*e*n/s, akkor a tárgyeset ~en (kivéve: *Herz*), a részes eset pedig szintén ~en;
 ha nem melléknévi ragozású a szó, és a birt. eset ~n, akkor a tárgy- és részes eset is ~n.

Többes szám

Mind a négy eset alakja azonos, csak részes esetben kapnak egy *-n* végződést azok, amelyek nem *n*-re vagy *s*-re végződnek.

A melléknévi ragozásúak egyes és többes számához lásd a *Melléknevek* című részt.

Melléknevek

A szótári alak a rag nélküli alapfok. Csúcsos zárójelben megadjuk a rendhagyó, többnyire umlautos közép- és felsőfokú alakokat. A felsőfok jele után három pontot írunk, mivel rag nélkül ez az alak általában nem fordul elő.

A melléknév jelzői szerepben ragokat kap, amelyek a melléknév előtt álló szótól függően gyengék vagy erősek lehetnek.

Melléknévragokⁱⁱ

	Egyes szám			Többes szám
	Hímnem	Nőnem	Semlegesnem	
	Erős/gyenge	Erős/gyenge	Erős/gyenge	Erős/gyenge
Alanyeset	~er/~e	~e/~e	~es/~e	~e/~en
Tárgyeset	~en/~en	~e/~e	~es/~e	~e/~en
Birtokos eset	~en/~en	~er/~en	~en/~en	~er/~en
Részes eset	~em/~en	~er/~en	~em/~en	~en/~en

A német melléknévnek egy része határozói szerepben is előfordulhat. A magyar nyelv ilyenkor határozóragokat használ. Az egyszerűbb szócikkekben erre vagy egyáltalán nem utalunk (pl. **geschickt** ... ügyes, és nem adjuk meg külön az 'ügyesen' ekvivalenst), vagy olyan szókapcsolatot is adunk példaként, amelyben a melléknév határozói szerepet tölt be (pl. **langsam** ... lassú; ... **~, aber sicher** közb lassan, de biztosan). Az elsősorban határozóként használatos melléknévknél külön jelentésváltozatként adjuk meg a határozói funkciót (pl. **vermutlich** mn ... **2.** [határozóként] ...).

Igék

A tárggyal (Akkusativobjekt) összekapcsolható igék a tárgyas (transzitiv) igék (*ts i*), a tárgyesetű vonzattal nem rendelkezők a tárgyatlan (intranszitiv) igék (*tn i*), a *sich* névmással egy szót alkotók a visszaható (reflexiv) igék (*vh i*). Nem egyszer ugyanannak a címszónak vannak tárgyas és tárgyatlan jelentései, ill. a *sich* névmással alkotott kapcsolata valamilyen speciális jelentést képvisel; a tárgyas, tárgyatlan, ill. visszaható jelentéseket különböző jelentéssztyályokba soroljuk, amelyeket római számokkal jelölünk (pl. **nachgeben** <rh.> **I.** *ts i, h.* ... **II.** *tn i, h.* ...). A főnévi igenév mint címszó mellett mindig megadjuk a befejezett múlt (Perfekt) segédigéje e. sz. 3. személyének – ez *hat* vagy *ist* – első betűjét. Azonkívül az igekötő nélküli, tőhangváltó (tehát ún. erős és vegyes) igékhez csúcsos zárójelben megadjuk az elbeszélő és a befejezett múlt alakját, valamint ezek előtt – amennyiben tőhangzója eltér a főnévi igenévéétől – a jelen idő e. sz. 3. személyét is; a múlt idejű segédige rövidítése ilyenkor a befejezett melléknévi igenév előtt van feltüntetve (pl. **brechen**¹ <bricht, brach, h. gebrochen>). A rendhagyó múlt idejű alakok, illetőleg egyes rendhagyó kötőmódú alakok utalások címszavaiként is szerepelnek (pl. **aß** → **essen**). Az igekötős igék tőhangzóváltozásait nem adjuk meg, a rendhagyó (tehát erős vagy vegyes) igék mellett azonban *rh.* rövidítéssel (pl. **belügen** *ts i, h.* <rh.> ...) utalunk arra, hogy a tőben változások mennek végbe, amelyek részletesebb leírása a tő szócikkében vagy *A rendhagyó igék* cím alatt megadott táblázatban található meg.

Azok az igék, amelyek mellett sem tőhangzóváltozatok, sem *rh.* rövidítés nincs megadva, gyenge ragozásúak, amelyek jele elbeszélő múltban *-(e)te*, befejezett múltban *ge-* előképző és *-(e)tⁱⁱⁱ* (pl. *machen, machte, h. gemacht*). Az erős igék jele elbeszélő múltban csak a megváltozott tőhangzó, befejezett múltban a *ge-*, a változó tőhangzó és *-en* (pl. *singen, sang, h. gesungen*).

A vegyes igék tőhangzója megváltozik. Múltidőjelük viszont a gyengékével egyezik (pl. *wissen, wusste, h. gewusst*).

Az ige paradigmája 1., 2. és 3. személyből áll, egyes és többes számban. Mindez 6 igeidőben (jelen, elbeszélő múlt, befejezett múlt, régmúlt, jövő, befejezett jövő), 3 igemódban (kijelentő mód, kötőmód, felszólító mód – ez utóbbi paradigmája nem teljes), valamint cselekvő és szenvedő ragozásban létezik. A tő csak a jelen és elbeszélő múlt kijelentő és kötőmódjában kap közvetlenül személyragokat, a többi igealak a tő főnévi vagy befejezett melléknévi igenévéét tartalmazza valamilyen segédige társaságában.

A személyragok a kijelentő mód jelen idejében általában:

Egyes szám	Többes szám
1. ~e	1. ~(e)n
2. ~(e)st	2. ~(e)t
3. ~(e)t	3. ~(e)n

A személyragok a kijelentő mód elbeszélő múltjában, valamint a kötőmódban általában:

Egyes szám	Többes szám
1. ~	1. ~n
2. ~st	2. ~t
3. ~	3. ~n

Az igék jelen idejű kötőmódját az igetőhöz kapcsolt *-e-* jellel képezzük. A gyenge igék kötőmódja elbeszélő múltban a kijelentő módú elbeszélő múlttal egyezik, a többi ige kötőmódját elbeszélő múltban a kijelentő módú alakhoz tett *-e-*vel és *-ha* az elbeszélő múlt tőhangzója umlautra alkalmas – umlauttal fejezzük ki (pl. *schrieb – schriebe, fand – fände, lud – lüde*). Egyes igék tőhangzója *-ä-* helyett *-ü-* vagy *-ö-* alakot vesz fel (pl. *verdarb – verdürbe, gewann – gewönne/gewänne*).

A felszólító mód megegyezik az igetővel, a legtöbb ige fakultatív -e jelet kap (pl. *fahren – fahr(e)!*). Kivételt képeznek a jelenben *i(e)*-re váltózó tövűek, amelyek felszólító alakjában is végbemegy ez a tőhangzótörzés, és sohasem kapnak -e jelet (pl. *geben – gib!*; *lesen – lies!*). Az -ig-re vagy mássalhangzócsoportha végződők kötelezően megkapják az -e jelet (pl. *entschuldige! atme!*).

Az összetett igealakok

Kijelentő mód

	Cselekvő	Szenvedő (eseményt/állapotot jelölő)
Jelen	(nem összetett)	wird/ist + bef. mn ign
Elbeszélő múlt	(nem összetett)	wurde/war + bef. mn ign
Befejezett múlt	hat/ist + bef. mn ign	ist + bef. mn ign + worden/gewesen
Régmúlt	hatte/war + bef. mn ign	war + bef. mn ign +worden/gewesen
Jövő	wird + fn ign	wird + bef. mn ign + worden/sein
Befejezett jövő	wird + bef. mn ign + haben/sein	wird + bef. mn ign + worden/gewesen sein

Kötőmód

Jelen	(nem összetett)	werde/sei + bef. mn ign
Elbeszélő múlt	(nem összetett)	würde/wäre + bef. mn ign
Befejezett múlt	habe/sei + bef. mn ign	sei + bef. mn ign + worden/gewesen
Régmúlt	hätte/wäre + bef. mn ign	wäre+bef. mn ign+worden/gewesen
Jövő	werde + fn ign	werde + bef. mn ign + werden/sein
Befejezett jövő	werde+bef. mn ign + haben/sein	werde + bef. mn ign + worden/gewesen sein

A vonzatok

Mind a címszó, mind az ekvivalens vonzatát megadjuk megfelelő rövidítések segítségével. A német szavak esetvonzatát az esetek német nevének (Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv) rövidítéseivel jelöljük. Ezek előtt előjárósók is állhatnak, pl. *über Akk, mit Dat.* Ha az előjárósó vagy az utána álló eset használata ingadozik, virgulát használunk, pl. *an/auf Akk, auf Akk/Dat.* Ha a vonzat egésze ingadozik, „v.” rövidítést használunk, pl. *Dat v. Akk, um Akk v. wegen Gen.* Ha a címszónak több különböző kiegészítője van, amelyek egyszerre állhatnak mellette, ezeket felsoroljuk, szóközt téve közéjük, pl. **bezichtigen** *ts i, h., Akk Gen ...*. A címszó különböző jelentésváltozataiban különböző vonzatok lehetnek, amelyeket rögtön a jelentéssorszámok után írunk, pl. **bevorzugen** ... *Akk 1. vor Dat v. zu+Inf ... 2. vor/gegenüber Dat ...*. Vonzatokként kezeljük az igék határozói bővítményeit is (pl. **wohnen** *tn i, h. igdwo ...*).

A magyar szavak vonzatát mindig megadjuk, ha a német vonzatot is megadtuk. Ehhez a „vki” és „vmi” rövidítéseket használjuk, a megfelelő ragokkal vagy névutókkal, pl. *vmiből, vmi után*. Ha a vonzat ember és egyéb dolog egyaránt lehet, a „vki...” és „vmi...” közé virgulát teszünk, pl. *vkitől/vmitől*.

A vonzatot csak abban az esetben nem adjuk meg külön, ha a címszónak és ekvivalensének egyaránt egyetlen, tárgyesetű vonzata van; ilyenkor az *Akk* rövidítést helyettesíti a *ts i* információ, pl. **wählen I.** *ts i, h. ...* (ki-/meg)választ. Ha a magyarban más eset felel meg a német tárgyesetnek, megadjuk a vonzatot, pl. **heiraten** *ts i, h. Akk ... férjhez megy vkihez ...*. A magyar vonzatot helyettesítheti a vonzatnak megfelelő alakban álló magyarzó szó, pl. **einschlagen** <rh.> **I.** *ts i, h. Akk ... 4. átv is [vmilyen utat/irányt]* választ, követ; ... A szó összes jelentésváltozatára vonatkozó vonzatot csak egyszer, a címszó mellett adjuk meg, a jelentésváltozatok sorszámát után már csak az ehhez esetlegesen társuló egyéb vonzatok állnak, pl. **fortnehmen** *ts i, h. <rh.> Akk 1. kivesz, elvesz, elvisz, eltávolít vmit 2. Dat elvesz vmit vkitől*.

A német szókapcsolatokban az esetek rövidítése helyett az *etw, jd, jn, jm, js, einer Sache* megjelöléseket alkalmazzuk. Ahol ebből nem derül ki egyértelműen az eset, felső indexben megadjuk az eset rövidítését, pl. **Einblick** *fn ... ~ in etw^{Akk} nehmen ...*. A *sich* visszaható névmás indexébe *Dat*-ot írunk, ha részes esetű, de a tárgyesetet nem jelöljük külön: *sich^{Dat} etw aneignen, de: sich erkälten*.

A minősítés

A minősítések dőlt betűvel szedett rövidítések vagy – ritkábban – teljes szavak, amelyek a címszavak, egyes jelentések vagy szókapcsolatok használati körét korlátozzák. Típusaik: szakterületek (pl. *inform, nyelv* stb. – lásd *A rövidítések jegyzéke* című részt), nyelvtérületek (pl. *A, S, dn, én* stb.), stílusok (pl. *vál, tréf, durva* stb.), korszak (pl. *rég*). Előfordul az is, hogy egy-egy lexikai egységet egyszerre több minősítéssel is el kell látnunk, amelyek között kapcsolatos („és”) vagy választó („vagy”) kapcsolat van, amire vessző, ill. virgula használatával utalunk (pl. *A, S; kat, rep; S/rég*). A címszó egészére vonatkozó minősítés a nyelvtani adatok után és a jelentéssorszámok előtt helyezkedik el, mely utóbbiak persze hiányozhatnak is (**existenziál** *mn, fil*). A jelentésváltozatokra vagy -árnyalatokra vonatkozó minősítés a sorszám vagy betű, ill. az ezeket követő vonzatmegadások után áll (pl. **eReprise** ... **2. szính** ... **3. zene** ...). A minősítés elsősorban a német címszóra vagy szó-

kapcsolatra vonatkozik, a magyar megfelelőhöz akkor sem adunk saját minősítést, ha esetleg – kényszerűségből – eltérne a némettől. Természetesen igyekeztünk stílusban, szakterületileg stb. a németnek megfelelő szavakat és kifejezéseket találni.

A minősítések és magyarázatok (l. következő pont) funkciója hasonló egymáshoz, mivel mindkettő a használat körülményeit adja meg. A szakterületeket olyankor adjuk meg minősítésként, amikor a köznyelvben kevésbé használatos, azaz inkább szaknyelvi szavakról vagy kifejezésekről van szó (pl. **rSchieferferton** ... *geol* agyagpala; **eSchiffslast** ... *hajó* (fedélzeti) raktár). Ha viszont a szakterület megadásával csupán az egyébként köznyelvi szó egyik jelentését segítünk azonosítani, dőlt szögletes zárójeles magyarázatként adjuk meg a szakterületet, rövidítés nélkül (pl. **eSchieferplatte** ... [*tetőfedéshez*] pala(lemez); **eKomm andobrücke** ... [*hajón*] parancsnoki híd). Az is előfordul, hogy az általános szakterület minősítésként, míg a szűkebb szakterület ugyanott magyarázatként jelenik meg (pl. **eSchlackenbahn** ... *sp* [*futás*] salakpálya).

A célnyelvi megfelelők

A kétnyelvű szótár – az értelmezőtől eltérően – a címszavak jelentését egy másik nyelv, a célnyelv azon szavaival vagy szókapcsolataival adja meg, amelyeknek szintén van ilyen jelentésük. Ezeket megfelelőknek avagy ekvivalenseknek nevezzük. A magyar ekvivalenseket szótárunk normál szedésű betűkkel adja meg. Amennyiben egy címszóhoz vagy annak valamelyik jelentéséhez nem adható magyar megfelelő, körülírást alkalmazunk, amelyet csúcsos zárójelben adunk meg (pl. **sJul** ... «téli napforduló germán ünnepe»).

Mivel általában az ekvivalensek is több jelentéssel rendelkeznek, gyakran szükségessé válhat valamilyen információ megadása, amelynek segítségével meghatározható, hogy melyik jelentésről van szó. Ilyen információval szolgálhatnak az előző pontokban tárgyalt vonzatok, minősítések, továbbá a szögletes zárójelben, dőlt betűkkel szedett magyarázatok, mely utóbbiak az ekvivalens előtt és után egyaránt állhatnak, pl. **eGattung** ... **1.** [*művészeti*] műfaj, műnem

Az ekvivalensek egyes részei a tartalom csorbulása nélkül, a mindenkori szövegkörnyezet függvényében elhagyhatók. Ezeket az elhagyható részeket zárójelbe tesszük, pl. **eZensur** ... (iskolai) osztályzat ...; **eZisterne** ... (eső)vízgyűjtő

Az egymás után következő ekvivalensek azonos részeit esetenként helytakarékosági okokból csak egyszer írjuk le, az eltérő részek közé pedig törtvonalat teszünk (pl. odafut/-szalad).

Ha a címszónak több jelentése van, az ekvivalenseket ennek megfelelően csoportosítva rendeljük hozzá. E csoportok egymásra épülő szinteket alkotnak. A szinonim ekvivalenseket a legelső szinten vesszővel választjuk el egymástól. Ha e sorozatból egyes ekvivalensek bizonyos szempontból, pl. stilisztikailag elkülönülnek a többitől, pontosvesszőt teszünk közéjük (pontosvesszőt használunk a szókapcsolatok határán is, vö. következő fejezet). Egyel magasabb csoportosítási szintet képviselnek a jelentésárnyalatok, amelyeket félkövér kisbetűvel és ahhoz kapcsolódó fél zárójellel jelölünk. A jelentésárnyalat csak jelentésváltozat alá rendelve fordulhat elő, amelyet félkövér arab sorszám jelöl (pl. **entlasten** ... **1. a**) tehermentesít *vkit/vmit b*) könnyít *vmin*; ... **2.** ...). A legfelsőbb szintet a nyelvtani tulajdonságok szerint felállított jelentésszintályok képviselik, amelyek jele a félkövér római szám (pl. **herhalten** <rh.> **I.** *ts i, h.* ... **II.** *tn i, h.* ...).

A szókapcsolatok különböző jelentéseit normál szedésű, zárójelbe tett, kisbetűs római számokkal jelöljük (pl. (i) ..., (ii) ...).

A rövidítések valódi ekvivalensei többnyire szintén rövidítések, de dőlt betűvel megadjuk a forrásnyelvi és a célnyelvi kifejtésüket is (pl. **eGmbH** ... *röv* (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) kft. (*korlátolt felelősségű társaság*)). Ha nem létezik magyar rövidítés, ekvivalensként a kifejtés megfelelőjét adjuk meg (pl. **Inh.** *röv* (*Inhaber*) tulajdonos).

A szókapcsolatok

A szócikk forrásnyelvi adataihoz sorolhatók a címszóval alkotott szókapcsolatok is, amelyek az ekvivalensek betűtípusával, de félkövér szedéssel vannak megadva. A címszót hullámvonal (tilde) helyettesíti.

A szókapcsolat ekvivalensét normál szedéssel adjuk meg (pl. **entgehen** *tn i, i.* <rh.> **1.** *Dat* megmenekül *vmitől*; **der Strafe** ~ megmenekül a büntetéstől ...). A szókapcsolatnak saját minősítése is lehet, amely a német szókapcsolat után áll.

Ha a szókapcsolatnak különböző jelentései vannak, ezeket kisbetűs római számokkal jelöljük (vö. előző pont).

Az egy-egy jelentésváltozathoz vagy -árnyalathoz tartozó szókapcsolatok a szinonim ekvivalensek felsorolása után, azoktól pontosvesszővel elválasztva következnek (pl. **innehalten** *ts i, h.* <rh.> ... **1.** [*rövid*] szünetet/pihenőt tart *vmi közben*; **in/mit seiner Arbeit** ~ szünetet/pihenőt tart munka közben ...). A szókapcsolatok és ekvivalenseik által alkotott egységek közé is pontosvesszőt tettünk (pl. **innen** *hsz 1.* belül, bent; ~ **und außen** kívül és belül; ... **nach** ~ befelé; **von** ~ belülről, bentről). Az ekvivalensek közé is pontosvesszőt teszünk, ha ők maguk vesszőt tartalmaznak (pl. ... ki mint vet, úgy arat; ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát).

Az idiomatikus fordulatok, szólások, közmondások a szókapcsolatok különleges típusát képviselik, ezért a szócikk végén, külön tömbben, egy üres négyzettel megjelölve adjuk meg őket (pl. **betten** ... ! **wie man sich bettet, so schläft man** ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát ...).

Az utalások

Az utalásokat egységesen jobbra mutató nyíllal jelöljük. Utalás történhet egy címszótól vagy valamelyik jelentéséről egy másik címszóra vagy annak valamely jelentésére (pl. **eGeschäftsleitung** *fn* <~, ~en> → **Geschäftsführung**; **gackern** *tn i, h.* **1.** ... **2.** *közb* → **gackeln**). Az utalás címszava saját alaktani adatokkal és minősítéssel rendelkezik.

A nyíl egyaránt jelölheti az azonosságot (pl. e**G**ablung *fn* <~, ~en> → **G**abelung), illetőleg azt a helyet, ahol a keresett információ megtalálható (pl. **maß** → **messen**).

Ha reform előtti helyesírású szó az utalás címszava, szürke színnel van nyomtatva, ilyenkor nem adunk hozzá nyelvtani információt (pl. e**Schiffahrt** → **Schiffahrt**).

ⁱ A részes esetű -e bizonyos hím- és semlegesnemű szavakhoz járulhat, többnyire állandósult szókapcsolatokban, amelyek egy része példaként szerepel a szócikkekben.

ⁱⁱ Az erős ragok általában olyankor használatosak, amikor a melléknév előtt nem áll névelő v. egyéb determináns, a gyengék pedig olyan determinánsok után, amelyek egyes szám alanyesetben mindhárom nemet egyértelműen kifejezik, pl. *der/die/das, dieser/diese/dieses* stb. Az *ein/eine/ein, kein/keine/kein, mein/meine/mein* stb. után – ezek nem tesznek különbséget hím- és semlegesnem között – „vegyes” paradigma használatos, ahol az első két alak erős, a többi gyenge.

ⁱⁱⁱ A tő befejezett múltban (továbbá régmúltban, befejezett jövőben, szenvedő szerkezetben és egyéb szerepekben) használt alakja a befejezett melléknévi igenév (Partizip Perfekt/II).

Az *e* kötőhang a *d*-re, *t*-re és mássalhangzócsoporra végződő tövek után toldódik be (pl. *redete, betete, widmete*), kivéve a szonánsok csoportjait (pl. *lernte, qualmte*).

A *ge*- előképző megjelenését kizárják a hangsúlytalan igekötők (pl. *bezahlen – h. bezahlte*), ill. a nem első szótagon hangsúlyozott tövek (pl. *studieren – h. studiert; prophezeien – h. prophezeit*).